

Jekkabaara

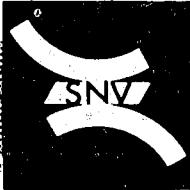
Jamana

Cikcia ceman na musoman kunnafonisden

Faamuya Yirwaten

1992 SAN DUGUKOLONON KUNBEN
NOGONDANDUGUJANAW

Dakunw

№ 2
Ji-ni-kungo baarada ni
kungo-kono-moggow cesiraw

№ 3
Jamana ni jamanadenw

№ 4
Dugukolonon kunbebaaraw
doncogo dugu kono

№ 7
Karan dugu

№ 8
Getema

№ 9
Musa n'a no-fe-jama ka
kiiritige sen foci
daminenen

№ 10
Denmisewn bee kalanni :
A be se ka ke

№ 11
"UFOA" tögola
ntolatankupu

№ 12
Mandenkaw dije kono

Ji-ni-kungo baarada ni kungo-kono-mogow cesiraw

K'a ta 1992 san kalo 11 nan tile 10 f'a tile 14 don, lafaamuya baarasen dō sigira sen kan Tabakoro. Baarasen in sigira sen kan ji ni kungo baarada n'emogoyasoba de fe, ka nesin kunnafoni lasesiraw bée ma :

tilennenya ani demenjogonya kada-ra kono. Ni mogow min ye jatemine ke, i b'a ye ko, k'a ta an ka jamana ka yeremahoronya soro san na (1960 san), foka se bi ma, markutu numan-ba ma ke ji ni kungo baarada la kun-

nen don nogon na. O kanma u taalan ye nogon ye. N'i yere ye ji ni kungo ni kungo-kono-mogow ce geleya laje, i b'a soro ko kunnafoni lakika ntanya de y'olu bajuba ye. A be fo ko mogob'i hakili lamunumunu i donko de kunna. Non te, i te fen o fen don, n'i'ta kun don janko a ju, o fen yelembolo bée b'i degun. N'an dun ye kolosili ke an b'a ye ko Mali jamana ye jamana ye min haju ka kan ka bonya kungoko ni kungodako kan ka masoro a cogoya fe. Jamana don min be se ka jate kungo-danin jamianaw fe. On'a taa bée, a ka soro fanba be cike ni baganmara ani monni de kan. Ji-ni-kungo baarada dun fana sigikun ye kungo ni kungo-daw ani ji konofenw de lakanani ye. O la, cogo jumen ji-ni-kungo baarada ni kungo-kono-mogow be se ka taa ka nogon to ? Cogo si t'o la ! Lafaamuya baarasen in tile 4 waati do la, an ni ji-ni-kungo baarada n'emogoba dankan ye nogonkumanogonya, n'oy'anbalimake Abu Lamini Berte ye. Ni Ala sonna, kuma minnu bor'o kono, aw ben'olu kalan Jekabaara boko nata kono (boko 85n, 1993 san kalo foci).

Tumani Yalam Sidibe

Abu Lamini Berte : Ji-ni-kungo-baarada kuntigi dankan

kunnafonisebenw ; jablaw, tiyatiribolaw, nataliye dilanbagaw ani cike baaradaw mogow... Baarasen in kun de tun ye ka feere nini nogon fe min b'a to ji ni kungo baarada n'a baarakelogonw (kungo-kono-mogow) be se ka baara ke nogon fe faamuya ni

go-kono mogow bolo ka da faamuya-baliya kan.

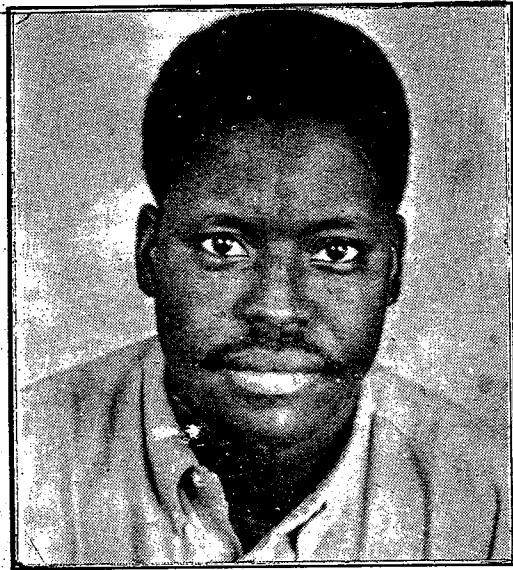
Tine don o faamuyabaliya lasinsinna ji ni kungo sariyaw latiimecogo fe, nka fen min ye tine ye, o de ye ko ji-ni-kungo baarada ni kungo-kono-mogow bée lajelen de ka here dulon-

Ladonniyali

Jamana dönniya ni faamuya baarada be MAKOCI balikukalanden jolenw n'a "AV" bée ladonniya ko gafe do bilara feerebolo kan u kanma, MAKOCI maraw n'a kafow kono. Gafe in ye nsiirin gafe de ye, min b'an ka jamana donnisiraw kan. A sebenna faransika do de fe min fana y'a ka dijenatige ben bamanankan kalanni n'a faamuyali ma. Ale de be bamanankan kalan ke lakolidenw kun Faransi lakolisobaw kono. "Nsiirin min be gafe in kono, o be dennin do n'a ba sinamuso jugu n'o denmuso de kan. Denni ba sara, k'a to a ba sinamuso jugu bolo. O ye dennin nintoro, k'a ke baara bée kebaa ye. Don do, seli nana se. Npogotigiw sera dennin fe yen, k'u ka t'u kunda nogon fe..." N'aw ye gafe in san, n'o ye "Npogotigiw ni Bilisiw" ye, n'aw y'a kalan, aw b'a don o kow labanna cogo min na. O tuma na, a y'a senfa ka se MAKOCI gafe feereyorow la aw ka yorow la.

KASE DUGUW MA

Jamana ni jamanadenw ani sariyaw

N'an y'a jatemine, lawale, la folo mogo tun be nɔgɔn kan cogo min sanni silameya ni diine tow nali ce, adamaden tun be fanga fin sariya de kɔnɔ. Ni fanga be e mogo min na, e tun b'i-sago ke fangantan na. O siratege de la, an y'a ye ko musow ni bolofenw ani maramafenw beε tun be nɛmɔgo de bolo. Nɛmɔgo ya tun be sɔrɔ cogodi ? O tun te sɔrɔ cogo wɛre la setigya kɔ. "N'i be se be la, i beε k'u ka nɛmɔgo ye !" O kanma, adamaden ka josira tun te yen. Fanga ka josira dɔrɔn de tun be yen. Fangantan tun wajibiyalen dedon ka fangatigi ninyɔrɔ ji sigi. Adamadenw ka dijnenatige daminena tan de fo ka na yelema don u ka sigidaw taabolow la, fo ka se bi donw ma. Bi, an be sigidaw de kɔnɔ minnu sigilen be sariyaw kan. Osiraw be adamadenw ka dijnenatige taabolow laben. U be beε ka josiraw pereperelatige, ani ka beε ka jalakisiraw fana pereperelatige. O sariyaw de be adamaden kelen-kelen beε ka kɛkow n'a ka hakew ganatige sigida kɔnɔ, an'a man kan ka ko minnu ke. O sariyaw tilannen don seereba fila ye. Folɔoye adamadenw ka hakew yamruyalenw ye, n'a be fo olu ma tubabukan na ko "duruwa" (droit). O hakew la, n'i ye jatemine ke, o beε be sinsin

adamaden ka dijnenatige latemecogo numan n'a taabolo kan. Misali la, adamaden beε ka kan ka siyɔrɔ numan sɔrɔ, an'olu nɔgɔnna wɛre caman. Adamaden kelen-kelen beε be se k'olu sɔrɔli naniya i yere ye. Gaasi t'o la, barisà a n'u sɔrɔli ka kan ! Nka, o hakew da fe, adamaden ka bafikow fana be yen, n'an b'a f'olu ma ko "obiligason" (obligation). Misali la mogo man kan ka mankan lankolonw ci sufe k'i sigiñogɔn degun. Mogo man kan fana k'i ka wuluwulu ji labɔ-k'a fensèn jama temensira kan, walima K'a lataa i sigiñogɔn ka du kɔnɔ. O balikow fana suguya ka ca. Nka n'i ye hakili jagabɔke, ib'a ye ko : do ka hakew de ye do ka baliko ye - i man kan ka mankan kolon ci k'i sigiñogɔnwo tɔɔrɔ, o b'a jira k'i sigiñogɔn ni lafiya de ka kan. Olu fana ka kan k'u yere bali e tɔɔrɔliwale beε ma. Nin sariya kelenw de be jamadenw ni jamana yere ce. Misali la, hakew be Malidenw kelen kelen beε bolo jamana kan. Mali jamana fana ka hakew be Malidenw kelen kelen beε kan. An b'a fo o de ma ko "jurunin kun fila", ni nansaraw ko ko "eresiporosite". O jurunin kun fila be jamana n'a denw beε ka hakew n'u ka dan pereperelatige.

Mun ni mun de diyagoyalen don jamana kan a denw ye ?

- An ka nɛmaaw diyagoyalen don ka jamana denw beε lakana

- O lakanani ka kan ka lawaleya folo ni sariya numan bolili y'an yere wɛre minnu na jamana taabolow kan, aw y'aw ka batakiw ci an ma nin sira doro kelen fe, Hamidu b'aw jaabi.

- nɛmaaw ka kan k'an kisi fana jamana wɛre ka binkanniwalew ma. Jamana wɛre mogo kana se ka na dankari an na an bara yan.

- A wajibiyalen don fana an ka nɛmaaw kan u ka jamanadenw - minnu be Mali kɔnɔ ani minnu be kokan-

ka geleyakow nɛnini walasa ka fura soro u la.

Mun ni mun de diyagoyalen don jamadenw kan jamana ye ?

- O do ye jamana kɔnɔ sariyaw labatoli ye. Barisa, du o du kɔnɔ ; jama-na kɔnɔ, ni bonya te yen, ni tanga te yen, olu laban ye ntomoya ye. Fanga-fin-fanga de be conkon o duw n'o jamanaw kɔnɔ. O te labanfen ye. Sariya dun te fen wɛre ye bɛnkanw kɔ. N'i y'a kɔlosi, sirabadaw là, taamasenw be yen, minnu be bolifentigiw ka taasiraw n'u ka taabilisiraw jira u la. Olu ye bɛnkanfenw de ye, minnu labatoli be ko to nɔgɔntaya la. "ko-to-nɔgɔntala de be karatabugu mɛen si la". Ninnu n'u nɔgɔnna caman wɛrew be yen minnu matrafali te se ka ke dɔwɛre ye fasoden numanya kɔ. Jamanaden kelen-kelen beε de ka kan k'a yere nɛninka don o don ko : ne ye mun de ke n ka jamana ye a ka bɔnɔgola siratege la walasa a ka se ka ne ni n denw n'an bɔnsɔnw ka hakew la sabati ?

Ni Ala sɔnna, boko nata kɔnɔ, n bɛna kuma aw ye jamana fangabolow kan u ka kan ni min ye an'u man kan ni min ye : Peresidan b'o la, ani depitew ni setigiy.

Hamidou Konaté
Jamana, dɔɔnniya ni faamuya
yiriwa baarada kuntigi Bamako.

N'aw fana b'a fe ka faamuya sɔrɔ fen
wɛre minnu na jamana taabolow kan,
aw y'aw ka batakiw ci an ma nin sira doro
kelen fe, Hamidu b'aw jaabi.

- koperatifumjamana BP 2043 Bamako

- Makoci ka sira fe

- OHVN ni ODIK ka siraw fe

- Hali bololasiraw yere fe

MAKOI KUNNAFONI

Dugukolonon kunbenbaaraw doncogo dugu kono

Baara damineni San CMDT mara kono

Adaminena 1986 san Sikasso ani Kucala cikemara kono. An be don min na i ko bi dugukolonon kunbenbaara be ke dugu 430 la MAKOCI ka cikemaraw bee kono.

Baara indoncogo dugukono

Anka lanini ye dugumogow yere ka naniya ta ka dugukolonon kunbenbaaraw waleya. Nka n'o ma ke cikelakolidenw be duguw sugandi. U b'u sinsin siratige minnu kan olu file.

-Dugumogow ka ben, ka nesin foroba baaraw ma dugu kono.

-Dugumogow ka cesiri ka nesin dugukolonon kunbnbaaraw ma.

-Dugumogow ka labenni cogow ka nesin forobabaaraw ma, n'a sorola o ka ni.

-Dugukolonon cogoya dugu ka

dungo da kono. N'a ka jugu walima n'a be cogo min na.

Dugukolonon ka waleya tijenenw ka kan ka don dugumogow caman fe.

Nin siratigew mana dafa dugu min na, lakolidenw n'o dugumogow be jekafé ke ka dugukolonon kunbenbaaraw tacogo njenini.

Lakolidenw ni dugumogow kajekafé

Sannidugukolonon kunbenbaaraw ka damine dugumogow fe, u ni cikelakolidenw be sigikafé ke folo.

Folo : hakilijigin baro

Lakolidenw ni dugumogow be je ka hakilijigin baro ke. O baro sinsinnen be nininkaliw ni jaw kan, minnu be jira dugumogow la nognye waati la. Jaw be ke sababu ye ka dugumogow hakili jigin u ka kungodaw cogoya la folofolo, ani u ka kungodaw cogoya la an be waati min na sisan.

Jaw b'a to dugumogow b'u ka geleyaw bee nje. Fen o fen b'u degun u ka dugu kono, sen, baganmara, dugukolo cogoya ani fen werew kan.

Baro in be ke sababu ye dugumogow be je k'u hakili jagabo, bee be famuyali soroyelemau cogoya kan.

Baro laban na, dugumogow yere b'a nini ka waleya ke ka geleyaw kunben.

Filanan : dugukolonon kunbenjekulumogowsigili

hakili jigin baro ko, ni dugumogow y'a naniya ka dugukolonon kunben baaraw waleya, u be jekulu sigi, min be baaraw tacogo jira dugumogow la.

- Jekulu in be se ka ke mogo 5

walima mogo 7 ye ka keje ni dugu bonya ye.

- U be kalan soró ka bo cike lakolidenw yoro, walasa u yere ka baaraw waleya dugu kono.

Dugukolonon jekulu mogow joyoro

- U be dugu kungodaw yaala, ka yoro tijenenw danfara

- U be nognye ke ni dugumogow ye ka baara ketaw boloda

- U be dugukolo yoro dakejenen sumani ke walasa kabakurusiraw ka se ka dilan.

- U be baara waleyalen kolosili ke, ani ka baara kelenw kunnaconi don u ka kaye kono.

- U be san kono baara kelenw njeoli ke dugumogow ye setanburu kalo la san o san.

Sabanan : dugukolonon kunben jekulu mogow ka kalan

- Dugukolonon kunben jekulu mogow be kalan, baara kecogo la baaraw be ke kun min na ani waati minnu na. O kalan b'u demen k'u joyoro fa.

Naaninan : senekelaw ka taama kataa bejekuloye

- Dugu kura minnu b'a fe ka dugukolonon kunben baara damine ; olu be taa dugu koro doew ka baara kelenw laje. U n'i o dugumogow be hakili falen ke dugukolonon kunbenbaaraw kan.

- dugu labencogo ka baara waleya

- dugumogow ye nafa minnu ye baaraw kelen ko

- u ye geleya minnu soró baara waleyalia, ani u ye feere minnu ta k'o geleyaw kunben

- MAKOCI be dugumogow demen

Dugukolo b'i komi jiriforo, n'i y'i sebe don a ma cogo min, a b'i nafa o cogo de la.

MAKO CI KUNNAFONI

ni bolifén ye o taamaw sen fe.

Duurunan : kungodaw yaalali

- Kungodaw yaalali be ke walasa ka yoro tijenen don k'u danfara. Dugukolonon ka jugu kungoda min na k'o don. Baaraw ka kan ka damine yoro minnu na k'o fana don.

- Kungodaw yaalali be ke sababu yekadugumogodemé ka baara ketaw boloda.

Worónan : dugumogow ka nogonye

- Kungodaw yaalalen kolakolidenw ni dugukolonon kunben jekulu mogow fe, u be nogonye ke ni dugumogow ye, ka fen yelenw nefo.

- Baara suguya minnu ka kan ka ke u b'olu nefo.

- U be je ka baara taacogo boloda nogonye waati la.

- Dugumogow labencogo be sigi sen kan baara damineni kanma.

Wolonwulanan : Baara kelenw, jawjirali

- Sanni dugumogow ka baaraw damine, cikelakolidenw be ja jira ke dugumogow la. O jaw sinsinnen be dugukolonon kunben baaraw kan, minnu kera dugu werew fe.

- Jawjirali be walasa dugumogow ka baara ketaw ye. U k'a don fen minnu don, ani u be mago minnu ne.

Seeginnan : dugukolonon kunben baara waleyali dugumogow fe

Siratige wolonwulanan in temennen ko, dugumogow be dugukolonon kunbenbaarawdamine. Bawo o b'a soro u ye faamuyali ke baara in cogo kan.

- Nka dugu daw te nin siratige wolonwula in bee makono. Daw be baaraw damine siratige sabanan temennen ko, ka da dugukolonon juguya kan u ka kungodaw kono.

Dugukolonon kunben baara mogow ni dugumogow bolo be nogon bolo waati bee

Konontonnan : dugukolonon baaraw nefoli

Dugukolonon kunben baaraw nefoli be ke san o san dugu ka nogonyeba sen fe. O nogonye be ke setanburukalo la. Dugukolonon kunben jekulu mogow be nogonye nemine ka nefoli ke dugumogow bee ye.

Nogonye sinsinnen be waleya minnu kan olu file

- dugu ka baara bolodalenw, ani baara kelenw nefoli.

- geleya minnu sorola baaraw waleyali la.

- feere minnu ka kan ka ta ka geleyaw kunben

- baara minnu ka kan ka ke san kura nata kono.

Dugu fen o fen b'a ka dugukolonon kunben baara damine, olu kana sigasiga tugun. A ye wuli ka se cikelakolidenw ma walasa aw kana to ko.

Daniyeli Kulubali
Ka bo Kucala MAKOCI mara la
Dugukolonon kunben baarada
nemogoso la

Dugukolonon kunben nogondan jaabi

Jekabaara boko 82nan 1992 san kalo tannan, dugukolonon kunben nogondan kofora.

Nogondan in kera MAKOCI ka cikekafow bee kono ani cikemaraw kono, k'a damine okutoburukalo tile 12 la ka taa a bila nowanburukalo tile 23 la.

Nogondan sinsinnen tun be dugukolonon kunbenbaara kunbaba saba kan :

- Farakurusiraw

- Jirituru

- Jirikenesinsanw.

Duguw sigira nogon ne ka kene ni baara waleyalen hakew ye.

Nogondan kera cikekafow kono folo. Dugu saba folo minnu ye tow dan olu ye ladiyalifenw soro.

Cikekafu kono dugu folow ye nogon kunben cikemara kono, walasa ka cikemara kono janaw don dugukolonon nogondan siratige kan.

Ankatirabuso laje ka dugukolonon kunben janaw joycroye 1992 nogondan na. (Le 6 nan na)

MAKOCI KUNNAFON

T-1

T-2

Cikemara	Cikekafo	Duguw 3 folowtago	Dugu joyoro cikekafo kono	Jateden sorolen	Dugu joyoro cikekamara kono
Kucala	Molebala	Guwan Filima Kapala	1o 2nan 3nan	322 220 181	
	Yoroso	Palaso Farakoro Kome	1o 2nan 3nan	1833 1049 434	1o
	Koutiala	Signé Toroso Tomina	1o 2nan 3nan	1266 1258 1107	2nan
	M Pesoba	Lasanabugu Sirabugu Danzana	1o 2nan 3nan	1160 551 405	3nan
San	Tominan	Koka-kuwan Zakuwi Pakan-Bobo	1o 2nan 3nan	9621 8841 1507	1o
	Yangaso	Weserebugu Nana-b1 Siñe-bamana	1o 2nan 3nan	2696 2646 1384	2nan
	Kinparana	Suwalo Kari-zankaso Nintoloso	1o 2nan 3nan	1852 1676 981	3nan
	San	Ngoroso-bamana Munanmu Kera-Maraka	1o 2nan 3nan	1682 968 723	
Sikaso	Kijan	Ngona Kulupenbugu Sosoro	1o 2nan 3nan	5275 1004 760	1o
	Sikaso	Pitagalaso Gondaga Fantaraso	1o 2nan 3nan	1807 1158 683	2nan
	Kajolo	Wataraso Tebiziyeridugu Ceni	1o 2nan 3nan	1283 1053 487	
	Kilela	Kojalaninda Sokurani Kawedugu	1o 2nan 3nan	1773 1490 695	3nan
	Penia	Numula Muraso Farakala	1o 2nan 3nan	983 732 462	

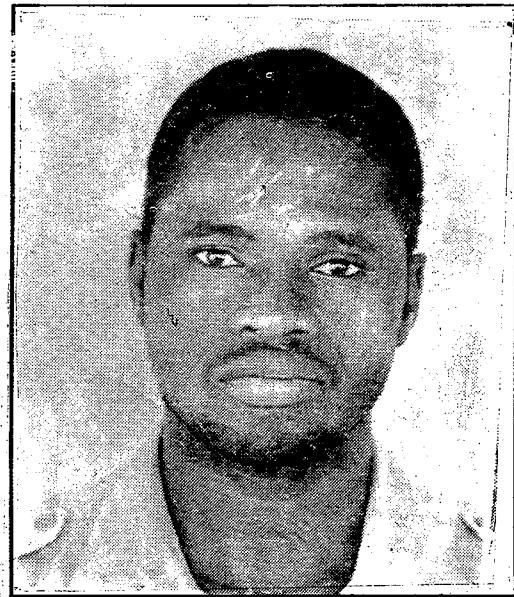
Cikemara	Cikekafo	Duguw 3 folowtago	Dugu joyoro cikekafo kono	Jateden sorolen	Dugu joyoro cikekamara kono
Buguni	Kolonjeba	Falani Neriko Tulomajo	1o 2nan 3nan	2411 2120 1778	1o
	Kumantu	Namala Falani Ncilamaro	1o 2nan 3nan	1814 890 782	2nan
	Buguni	Nani Jala Bugunbala	1o 2nan 3nan	1116 407	3nan
	Yafolila	Bereko Neme Cewulena	1o 2nan 3nan	1067 914 264	
Fana	Masigi	Kumabugu Zana Biba	1o 2nan 3nan	2709 1925 1920	1o
	Konobugu	Bubu-were Bamadu Ncila	1o 2nan 3nan	2599 2284 388	2nan
	Joyila	Jigibugu Ncisunbugu Manankoro	1o 2nan 3nan	2175 1995 1340	3nan
	Beleko	Neredo Kangoni Nca	1o 2nan 3nan	1268 747 671	
	Maraka-kungo	Farako Fasamana Sebenikoro	1o 2nan 3nan	1016 833 524	

N'an ye kolosili ke cikemaraw ka dugu folow, an be se ka duguw sigi nogen ne MAKOCI mara kono :

- dugu folo : **Koka-kuwan** Tominan cikekafo kono, San cikemara la, o ye jateden 9621 soro
- dugu filanan : **Ngona** Kijan cikekafo kono, Sikaso cikemara la, o ye jateden 5275 soro.
- dugu sabanan : **Kumabugu** Masigi cikekafo kono, Fana cikemara la, o ye jateden 2709 soro.

Dniyeli Kulubali ka bo Kucala

O.H.V.N.KUNNAFONI

Mamadi Keyita nimoro 2

Karan dugu sigicogo

Karan ye dugu ye min sigilen don Narena kubeda fε, Kaaba kafo kōnɔ, Kulikōrɔ mara la. A ni Narena cε ye kilomètre 90 ye, siraba bε Karan ni Bamako cε ka bo Bankumana fε ka na Karan, ka taa Sokurani fε Narena dugu. Karan dugu ni dugu minnu bε danfara : koronyanfan Karan ni Namén ni Tinko bε danfara, tilebinyanfan Karan ni Kεnεba bε danfara, kuruyanfan fε Karan ni Sokurani ani Samalefira bε danfara, bayanfan Karan ni Kaaba Degela bε danfara.

Karan kera dugu ye cogodi ?

Karan bɔra Benba Kanda de la. O ye an benbakε ye. O benba kanda den ye jɔn ye ? O den ye nagalen mori ni nagalen bala ye, olu de ye Karan tu tige, benba kanda sigilentun bε Sikorɔ, a den cε 2 in tun bε donsoya de kε, o waati Karantun bε wele ko bonbolituba.

Benba kanda denkε 2 in ka densoya senfε, u taara Dunbuyaw benbakε sɔrɔ kan ani a maamuso, u tun bε taa kεlε weleyɔrɔ de la, nagalen bala ye dunbuyaw benba n'a mamuso lasigi k'u kε furunjogɔn ye, k'u kana kεlε wele tugun. Tarawelew benbakε tun bε jalakuruntula. Nagalen mori ni nagalen bala ye kɔrɔ ni dɔgɔ de ye. Karan dugu ni keñeba dugu de ye cε

Karan dugu

(Tigefɔlo)

2 ninnu kɔ ye. N ma bi fɔ, kunu Karan ni Kεnεba ye dugu kelen de ye, u kera dugu 2 ye ka dugutigi min to dugu kunna, o ye Nankuru de ye. Nankuru kɔfε dugutigi minnu ye dugu mara olu tɔgo file nin ye :

Nagalen māri ye dugu mara
Nagalen bala ye dugu mara
Nankuru ye dugu mara
Fajungu ye dugu mara
Narenba ye dugu mara
Dubaman ye dugu mara
Duba karinga ye dugu mara
Baba mori ye dugu mara
Kesakɔrɔba ye dugu mara
Dugutigi mori ye dugu mara
Nankayi kunba ye dugu mara
Fadaba ye dugu mara
Nɔsibɔgori ye dugu mara
NBaman tobiri ye dugu mara
Nankamisaman ye dugu mara
Banjugujan ye dugu mara
Ninan-makan ye dugu mara
Fabufiyen ye dugu mara
Kemokɔ siriman ye dugu mara
Mamuduba ye dugu mara
Benkɔ misafin ye dugu mara
Benkɔ misa ye dugu mara
Finaba banjugu ye dugu mara. Olu bεe y'an benbaw ye.
Nfa karamokɔ ye dugu mara,
Nfa tobiri ye dugu mara
Nakani bɔgori ye dugu mara
Sɔgɔna mori ye dugu mara
Nafadima mori ye dugu mara
NBanumu misa ye dugu mara
Nfa kesawulen ye dugu mara
Mana cemoko ye dugu mara
Hawa mori ye dugu mara
Nanfila mori ye dugu mara
Bi, Kuda mamadi bε dugu kunna.

Dugutigi fɔlen in bεe ye keyitaw de ye.

Karan dugu tilacogo

Karan dugu tilalen don jekulu naani ye. Karan jekulu naani in foroba tɔgo ye ko : Kabilia, Karan tilalen kabila naani ye. Karan kabila naani tɔgo file : Dubala, Jugula, Kurula, Kamisala, Komala.

Karan sigilen don sene ni baganmara de ma. Karan kabila naani in tilalen don ni "pariti" belebele saba ye. Min b'a to dugu forobabaaraw bε bɔ nɔgɔn kɔrɔ. Cogo min n'a ma kε geleyaw ye.

O "parti" saba tɔgo file nin ye

Landi, Farage, Bafe.

O "parti" saba in tila-tilanlen don cake bugudaw de ye. Cake buguda 67 de bε Karan kōnɔ. O buguda 67 tilan-tilannen don cake lasigiden sigi dugu duuru (5) de ye Otiwale fε. Fοlɔ : Karandugutun bε cake Narena "Zεri" de māra kōnɔ, nka o waati lasigiden tun te duuru bε Karan. Anye sandanma kε o cogo la Narena "Zεri" fε. Karan ka cesiri ni Karan ka sɔrɔ caya fε, Otiwale y'a lajε ka Karan k'a damma "Zεri" ye ka dɔfara lasigiden kan, k'ɔ kε duuru ye. O bεe kɔfε Karankaw ma segen u ma ninen cesiri kɔ. Otiwale sababu la fijε kura cira manden. O ye fijε jumen ye ? O ye bɔnɔgɔla sinsinni fijε ye, o ye kufinya kεlεli fijε ye, n'o ye kalan ye, kalan min ko don balikukalan, baliku-kalan min ye kibaru dafalan ye. Karan ma balikukalan bila kɔfε cogo si la.

Balikukalan kunnafoni Karan

kōnɔ bi :

Katimu in laje :

cε kalanso hake Karan	musokalan- so hake karan	kalanden musoman karan	kalanden cem an karan	kalanden jolen cew Karan	kalanden jolen musow karan
7	5	117	170	154	21

(Atɔbεkɔ)

Getema ye fula duguba ye min be
Kaayi erezon fe, Nooro mara la, a ni
Nooron ce ye kilotan ni duuru ye, a be
Nooron banafanfe. A sigilen be dugu
minnu ce, olu ye :

- koron fe : sanbalanbe, u ce ye kilo
fila ni tila ye.

- banafan-koron : kolomina, kilo
wooro ; hawuja, kilo saba ; folonkiide,
kilo duuru.

Atilebin : gajaba-bayi-sanbula, ga-
jaba-kaajeli ni gajaba-bomoyaabe kilo
duuru ; deeji, kilo wooro

- A Saheli : madina-alaheri, kilo
duuru.

- a koron-saheli : gureli abudulu-
kaaweli, awoyini ni daara kilo duuru.

Bi bi in na Getema ye fula duguba
ye, min joggon ka doko fula dguw la
Nooron jamana kan, Sabu la, mogo
ba saba b'a kono tilema ni Samiye
bees.

Kunu, Getema tun ye bamanan
dugu de ye, a togo tun ye "jedala"
Sabu la, je seneyoro numan tun don,
u tun be je senet kosebe ka teme
senefen tow kan.

Senet menen ko, u tun be bagan
misew fana mara, u mako kanma.

U ka kabilatigi togo ye Saraba, a
dogokew ye Solice ani Konice.

Fulaw nalen ka bo fuuta ka fara u
kan, bamananw ma son ka to yen
bilen. Mun y'u bali ka to yen ? Umase
ka ben de wa ? Wala u ma da fulaw la
wa ? O ma fo, nka sanni u be taa, u ni
fulaw ye joggon kibaruya dugu in
cogoya kan : u ko senefenw suguya
bees be na yen, so, gan, kaba, sanko,
jesene. Baganmara hukumu kono u
y'a jira ko bagan misendoron de be na
yen, nka u ma da baganbaw la.

Nin bees b'a jira k'u ma kele. Mogo
y'a miiri ko mankanba min tun be
koron fe, n'o tun ye laji Umaru Taali
mankan ye ka bo Makan, o de y'u ka

Getema

taali sababu ye.

Bamananw ye taamasiyen fen o
fen fo o ye tan de ye. Sabu ni sanji
nana senekela bee b'i ta soro, bagan
sugu bee ja fo bagan kunbabaw
doron. Fulaw y'u sigi ten san tan ni
wolonwula, nemogo t'u la. Sabu la
dine tun duurulen don kosobe. Laji
futante nalen ni tilebin ye, fulaw y'a
kunben kosebe, k'a bisimila, ka fo ka
ben, ka dugu in kalifa jogoraame do
ma, min togo ye Aamadu hamadi Naali
ani buubu jaaba, n'o ye soofa kuntigi
do ye. Olu ye sanji bisaba ni fila ke.
Tubaabu mankan ka soro ka men
Maayeli fo k'u don Nooro san 1885.

Tubaabu taato Getema, o san in to
la u ni fula dow taara minnu jamu ye
Si, ka Aamadu Hamadi Nali ni buudu
jaaba soro nemogoya la. Olu bora
Senegali yoro min togo ye bundu, n'o
koroye "jibokolon", a dugu yere togo ye
marasa, u ni futakaw ni toronkaw de
nana joggon fe, o ye marasa kabilia
duuru ye :

- jalow ka kabilia naani ani barila-
kaw n'u ka numuw. U baden fula
toronka werew nana fara u kan n'o
ye : nbaayilakaw, caamulakaw, sala-
kaw, u fana n'u ka jow n'u ka numuw
ani fuatalakaw bulonda duuru : si, de,
so, deemu, ba ani jogoraamew. Oko
fe, do werew nana ka bo yoro caman :
tarawore, danbele, kulubali, jawara,
jara

A jirala ko jogoraame ye fuutaka
de ye. Otuma Getema dugutigi n'o ye
Aamadu Hamadi Nali ye, moriba tun
don, o de y'a to Laji Umaru y'a sigi,
sabu la a y'a jira k'a te kunfin sigi
nemogoya la. Keleba folo, Aamadu
hamadi naali seginna ka taa fuuta, a
m'a ka kabilia si to yen n'a ma ke a
denmuso minnu tun furulen be mogo

werew ma.

O tagali in kofe, dugu nonina
kosebe, sabu kabilia bee be nemogoya
fe, u desera ka ben kelen kan, silakaw
ka soro ka segin ka taa Aamadu ha-
madi naali nofe, a kana sigi a nona fo
ka saya s'a ma. Asalen kofe, tubaabu
nana u ka dugutigi folo sigi, a fana ye
mogo kalannye, a togo ye Aamadu
Jalo. Aka waati, mankan dogoyara. A
ye dunanjigiyoro wolowula de jo tu-
babu ye, nka u ma taga abada janko
ka si yen. Aye san mugan ni fila de ke
dugutigya la.

- Aamadu Jalo salen ko, Seyidi
buudu Jalo sigira, a fana ye santan ni
duuru ke. A be sa san min na de,
ntow sera Getema (criquets pélé-
rins)

- Seyidi Buudu Jalo salen kofe, a
denke Ali Seyidi sigira. Ale de tun be
u ni tubaabuw ni joggon ce sanni a ka
sa. Ali Seyidi ka tile diyara kosebe,
sabu la, sanji dogoyara, ntow be bo
san fila walima san saba bee, nisong
te soro a cogola, tubabu labanna k'u
sen don nisongoko la ka mineniw ni
gosiliw ke walima ka bololanegde da
mogo kunc ma ka kabakuruba d'a
kan fo k'i kun sogi ani cogoya werew.
O kono na mogo caman taara, hali
bi, dow ma segin. Ale ka waati benne
san tan ni duuru de ma.

- Ali Seyidi salen, bokar buudu
sigira san wolowula.

- Saali Seyidi buudu salen, denba
denba moodi sigira. O ye san tan ni
saba ke.

- Denba Sanba Denba Moodi salen,
Bokar Musa Denba Moodi Mali
sigira, a tile diyara, a ye santan ni wo-
lonwula ke.

- Bokar Musa Denba Moodi, salen
Aamadu Jubayiru Jalo sigira, o fana
tile diyara. Mogo neyelela, u ye
duguyiriaton sigi (a.w). Ton in sigira
utikalo tile tan ni saba san 1986.

ODIK KUNNAFONI

Ton in ye dugu baara a seko n'a damayira bee la, sabu la, a y'a fanga da balikukalan (fulakan) de kan, o konona na ani Odiki jera ka baara caman ke, i n'a fo :

- 1 - dogotoroso joli dugu kono.
- 2 - ka duguden fila (ce ni muso) bila kataadogotoroya kalan ke, ka baara ke dugu kono, k'u sara kalo o kalo
- 3 - ka firifirinin ponpe ke u ka kolon kunna
- 4 - ka naakoforoba dilan
- 5 - ka dongororjoni foro bo
- 6 - ka balikukalanso fila jo (cew ka so ni musow ka so)
- 7 - ka lanpagaasi dilan (bio-gaz) a be menen dogotoroso ni kalansow kono.

Nka ton in yere kelen ye baara minnu ke dugu in kono, o ye ka :

- 1 - jisamaponpe dilan
- 2 - ka bagansogoyoro jo
- 3 - ka dingeba fila sen baganw be min yoro minnu na.
- 4 - ka telefon (negojurusira) juru ladon dugu kono
- 5 - san o san, a be tigaforo ni noforo ni soforo ba bin.
- 6 - san o san, a be jiri kemefila turu.
- 7 - kalo o kalo, dugu bee be furan k'a lasaniya
- 8 - ka tonfaga jekulu sigi sen kan.
- 9 - ka magasan jo ka balo ni minen sugu bee bila a kono, k'a feere.

Nin baara ninnu bee sababu bora kalan na, ben ni kelenya kono sabu bolo kelen te se k'a yere saniya.

Duguyiriwat in y'a don ko mogo were si te na u ka dugu in yiriwa u no na, nka n'u ye fan kelen ta mogo werew be se ka a to ta, i n'a fo, Odiki, tungafe-taalaw... U n'u noognna werew. Halisa baaraw ma damine. U k'u cesiri Sabu la Getema kera yee-lan ye dugu tow ni noogn ce.

**Abudulu Kariimu so
Zafukuntigi ODIKI Nooro B.P35**

Musan'ano-fe-jamakakiiritige senfobodaminena !

Mali jemufanga sigira sen kan 1991 san kalo 3 n tile 26 ka keje ni Musafanga jugu labinni ye. Nka, dije fen bee n'a bangewaati be cogo min na, a bee n'a segesegewaati b'o cogo kelen na ten. Anw ka jemufanga segesegewaati dun sera. Awa o te dowerye nemaa jugu koro in ka kiiri tigeli ko. Ale Musa n'a koke-noogn maa 32. Malidenw bee ka kan k'a don ko fuga ni kungo danfara ye jiriw cogoya ni dugukolo dacogo de ye. O kanma, jiri man kan ka kungo dogon. O koro te dowerye nin ko : an wulila k'an jo ka Musa labin sariya de kanma. An ye Musa labin a ka maakelenfanga n'a ka fasokun-tunu-baara juguw de kanma. O b'a jira k'an y'a labin de walasa ka ne

**Musan'ano-fe-jamakakiiritige
bagajekulu nemoga : Male Jakite**

nanama don fanga ni dijenatige taasi raw koro minnu sinsinbere ye adamaden josiraw lakodonni y'a ye, an'u matarafali. Odun te se ka seementiya da-lafolidanma na. Wale de b'o seementiya. Owale kolo girin dun de ye Musa yere n'a no-fe-jama ka kiiri tigecogo y'an bolo an yere nena ani dije nena. O b'a jira k'an ka kan k'an laben ni dijeni ye sariya tigelaw ka hakilinan ye. N'a yera ko Musa n'a no-fe-jamaw la, ko min no be ko la, an ka dije n'o nangili ye fo nangicogo jugu. Nka, n'a yera ko mogo fana b'u la ko min no te ko la, an ka dije n'o bilali ye fo bila ko numan ! Bamananw b'a fo ko dusu ye sugu filo ye ; yere ne dusu ani yere tije

dusu. A ka c'a la, yere nedusu taama-seere ye danfara sigili ye nkalon ni tije ni noogn ce. Nka yere tije dusu ta ye dibirobere ye. A be kun bee ci ka da bee fara, walasa k'a yere ye nimisa kene kan tile bolen. Nin bee de kanma, Maliden bee ka haminanko ka kan ka ke 1992 san kalo 11 tile 26 kiiri jubolen in kecogo numan ye. An k'a don ko, kabini don folo min na Musa y'i jo kiiri tigela nekoro ka lamineni ke ko : nemaa n be yan ! o don bee an sago sorola a kan. Ale de y'a fo 1990 san labanwaati la k'a be jahanama jigi an kan. Musa min ye san 22 ni kalo 4 ke yere-sago-ke-fanga la a te fo min ma ko ayi fo waati bee "ayiwa masake", o Musa o k'i jo, Malidenw nekoro sago-te-yerela kene kan, aa, Ala y'an sago k'an ye de. An k'a ke cogo bee la sa walasa o Musa fanga jugutigi ka bo an ka jemufanga nunma. Ale yere y'i ban min ma. Kiiri-tige koni daminera ko kura bi 1992 san kalo 11 n tile 26 (folo tun daminera 1992 san kalo 6 n tile 4 nka o ma taa ne ka da ko daw n'u cogoya kan (jekabaara ka 1992 san kalo 6 n'n'a kalo 7 n bokow laje). Ni Ala sonna, fen o fen ma na bo kiiri in na, aw n'o bee don u nemisenw bee fe 1993 san kalo 1 boko kono (85 n).

Sanni o ce aw ka kan k'a don ko : Musa n'a nofe-jama 33 de nominen don. Oluye : Musa yere ; "UDPM" nemaa jekulu maa 12 ani Sidiki jara, n'o tun ye depiteblon nemaa ye, ka fara Mali musow ka tonba koro "UNFM" nemaa Masa-ra Konate, ani Mali denmisew ka tonba koro "UNJM" nemaa Umar Kanute kan. Musa ka goferenaman laban nemaa (setigi) 16, ani maa min tun be sorodasiw nemaya la o waati la, n'o ye Usman Kulibali ye. Aw ka kan k'a don fana ko kiiris filo de be faam koro Musa kunkan. Folo ye "joli-bon-kiiri ye (o min be senna nin ye). Filanan ye "nafolo-dun-kiiri ye". (O min bena dogoda kiiris folo in kofe). O karima, an be se k'a fo ko "Ala ta y'a ka ko ye. A be kobaw ke konin ye. A be se ka kow bo maaw donbalidaw fe. Non te bocogo te Musa la dere".

K'an be boko 85 n

Denmisenw bēe kalanni :

A bē se ka ke

**II - K'an ka kanw ke kalan sinsin
bere ye : taa te ke min kō :**

- Mali kōnō geleya minnu bē kalan-ko la, olu ka ca. Halibi bō kera ni sira minnu ye walasa feerew ka se ka sōrō u la, olu ma ke kelen ye jamana yoyoro bēe kōnō.

- An bē don min na i ko bi Mali kōnō, denmisen duuru la, kelen dōron de bē- taa. O ka dōgo fo ka temen.

- Adōnnendon bamananna kōrōlen na ko : kalan dili denmisenw ma, o te ko nogon ye. Nin bamananna solimanden dōnkili b'o jira. "Nsira ladōn ! Nsirasun fitininiw do kelen na minnu bē falen kalan sira kan !

Ni labennen don kalan na taali kanma ! A f'i fa n'i ba ye ko denwolo ka gelen. Nk'a kalanni ka gelen n'o ye !

- Mali kōnō, laadaw cogo gelema bēe kō, kalanko kan, denmisenw bēe b'a lasoro. Hali bi ana olu kelen bē kalan numanw n'a jugumanw sintin ye.

Kalan min bē di tubabukan na, o te lasoro denmisenw bēe ye. Minnu b'o lasoro olu mabolen don u ka dugu la.

- La kōli ni sigiyōrō bēnbaliya ni nogon ye, o faamuna kosebe an ka hukumu kōnō, n'an y'a dōn ko kalan baara jateminé (porogaramu) kōnkowtē kelen yewaati bēe ani yōrō bēe la.

O kōnkow bē min lase, nafa jōnjōnw t'u la Mali denmisenw bolo janko cikēdugu la. O cikēdugu la, kan kalanta n'o ye tubabukan ye, o foyōrō danyekalanso kōnōna ye, hali lakoliso dukene na, a te fo yen janko dugu misennin na.

- Nimisa don k'a ye ko hali kalan sinsinberew la, kalan min bē yen o bē ke tubabukan de la.

- N b'a fe ka fela min jira o ye ko kalan kolomayōrō kake n'an ka kanw ye. Nogoya la, a dabolen k'a laje cogo min na dugu misennin walima kinda bēe k'a ka lakoli sōrō, k'a damine san folo la fo san sabanan na an ka kanw la.

- O lakoli bē se ka ke cikē dugu walima kinda ka lakoli ye, min, bē mara, dugu, walima kinda ni fanga (goferenama) sen te don a wariko la.

- A ka marali bē se ka tila. O kōrō k'a bē se ka mara cikēdugu walima kinda jekulu sugundilen dō fe.

- O jekulu ka kan ka sugandi cikēdugu walima kinda bolo.

- So kelen jolen ni siman ye walima ni bogoye, hali bugu o bē se ka ke kalanyōrō ye k'a da cikēdugu walima Kinda ka sōrō kan wariko siratege la.

Dugu ka delinankow .

Dugu walima kinda ka delinankow, jenka kanka ke n'olu ye, yelema man kan ka don olu la.

- Kalan bē ke ni kan min ye, o ka kan ka ke n'an kanw do kelen ye min bē fo yōrō min na walima tubabukan na duguba dōw la.

- Lakolikaramōgō ka kan ka k'a, yōrō woloden ye, den mara ka di a wolo yōrō bolo ka temen min bora : yōrō wēre kan.

- Lakolikaramōgō ka sara latigeli n'a sarali bē ke dugu walima kinda de bolo.

Wajibi te k'o sara lakejne ni foroba- baara ka sara kadara ye. O bē se ka ke bēnkan ye lakolikaramōgō n'a ka yōrō (dugu) ce, ni kojē nabō jekulu b'o jōyōrō fa.

- Wajibi te lakolikaramōgō bēe ka ke lakoli karamōgōw ka lakolisoba mōgōw ye. Fen o fen ni kalan te taa o kō, k'olu fara nogon kan, an b'an ka danaya da duguw walima kindaw kan.

- Mali kōnō bi, dugu caman ye tinminemusow (matoroni) lakolikaramōgōw ta baara la, o n'a nogonna caman... Wa u b'u sara n'a te ke ni geleya ye. Okoloma ye k'a ko sōnya, forobaara ka sara cogo kana wajibya u kan. Minye kalan kēwaatiw ye, denbaw bē se k'olu dantige walasa npogotigininw ka se ka taa lakoli la ani ka mako ne du kōnō.

- Kalanden kura tali bē ke ni kalan

kōnenabōjekulu (komite adimitarason) ka jōyōba ye, walasa npogotiginin 50% ani cemannin 50% ka se ka ta.

O lakoli kēcogo b'a to kalandenw bēe bē taa ne ka sōrō dō ma t'a no na walima ka bila.

Jateminé kelen duguw ka kunnafonisēben kan, a kōlosira ko cikēdugunin bē se ka don lakolikol la. O kunnafonisēben baju bē se ka a faso lasabatili n'a dōnkow kōnō. Minisiriso min ye ye kalan jēmōgōso ye (MEN) o ka jēci bē se ka ke nogoyalan ye. Bawo lakoli kuntaala ye san saba (3) ye, kala minisiriso (MEN) bē se k'i laben ka denmisenw donnī ta kabini san (4) naaninan na. Ola san saba (3) bē kalan minisiriso bolo k'a laben.

N'a lajera ko lakoliden bēe tēna ke tubabu kan kalanna ye, labenw bē se ka ta (kalan nisebenni) denmisenw ye walasa dugu walima kinda k'u nafa sōrō.

Kalan minisiriso bē se ka bolomafaraba ke n'an ka kanw yiriwali ye. Walasa ka temensira nogoya. Tubabukan bē se ka don a la san sabanan na. (O jēsinnen bē dugu misenw de ma).

- Min ye kalan kēcogo ye, geleyaw man kan ka don o la minnu te se ka latemen.

- O nogonna kalan mankutu nininkali bē ke, o tenake 1962 san yelimali ta ye.

- Ka jama caman kalan ka ne, an bēe b'a dōn k'o ka gfen.

N miirinanta ye, a fila te nogon buka wajibi la an ka fota in na. Ka kalan lase denmisenw bēe ma, o ye baara folo ye, keta don, wajibi don.

Sira minnu lamina nin kalan in na, fanga te se k'o bēe kōlosi.

Nin lakoli wariko n'a labaaracogo. Be ke dugu walima kinda ka yēremara kōnō.

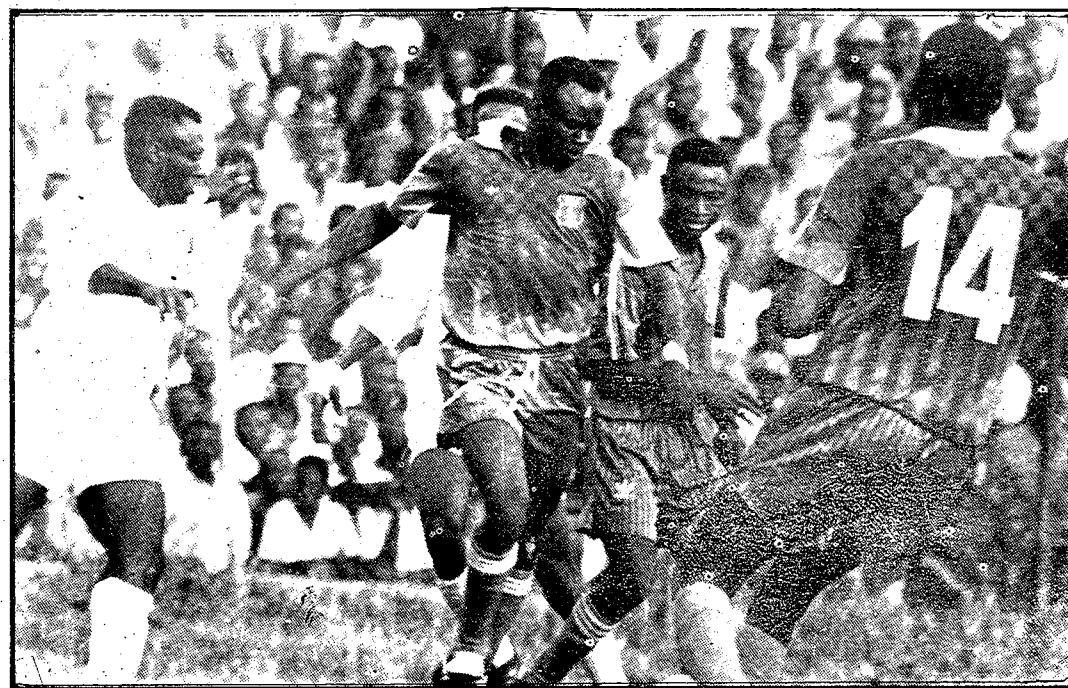
**Solomani Kante
Denmisenw lakisi serewisida
jēmōgō - kōlonjēba**

FARIKOLO NENAJE KUNNAFONI

"UFOA" togola ntolatankupu

Farafinna tilebinfe jamanaw ka ntolatanjekulu min bë wele ko "UFOA" togola ntolatankupu, o sigira sen kan ninan y'a san tan ni wolonwula ye. Nka kabini ntolatan tòn in ntolatanw daminèna, Mali ntolatan jekulu si tun m'a yalon fôlo. Kakaridon jan temennen, n'o bënnna 1992 san kalo 11 n tile 1 ma, "Stadi" ntolatan tòn kera kupu in taaba fôlo ye Mali kono. "Stadi" ni ntolatan tòn min bënnna "UFOA" togola kupu in ñanabenkene kan, o kera Lagine ka ntolatan tòn dô ye, min bë wele ko "Hafiya ntolatan tòn". Ntolantan in ñanabenkene fôlo kera lagine ntolatankene kan, kardon, 1992 san kalo 10 n tile 18. O senfe, "stadi" cedenwy'ada to Hafiya cedenw na ni kuru 1 ye, Hafiya ma kuru soro.

O wuliko fôlo yere de ye Mali jamanadenw hakili sigi. Bawu Mali ntolatan jekulu si tun ma deli fôlo ka ne soro farafinna ntolatankene kan (n'a bora 1990 san "kabarali" togola kupu tali la). Bees sigira ni hakili latige ye ka "Hafiya" cedenw makon Bamakoyan, wuliko filanan ntolatanw kanma. Wa u dun nana. Ntolatan in kera Bamako ntolatan keneba kan, medina kura kuluju la, 1992 san kalo 11 n tile 1. "Stadi" cedenw koni ma bo an jigi koro, barisa u ye kuru 3 ke yan fana ka soro Hafiya ma fosi soro. Okera nisondiya kunba ye an fe Mali kono yan. Kabini ntolatan banna fitirida fe, fo ka taa se datuma ma (fo su waati 21 n), Bamako bolon bees fara jama na. Mototigiw ni mobilitigiw sira mankan na. Ni koni tun te "stadi" dörön ka

"Stadi" cedenw ye mone bo u yere la, ani Malidenw bees la

heréko ye, jamana bees kunnawoloko de tun don.

"UFOA" ka ntolatan jekulu in sigilen sen kan, Lagine ntolatan tòn dô de fôlo ka kupu ta 1971 san na, n'o ye "Horiya ntolatan tòn" ye.

Kupu in taabaw k'a ta 1976 la fo 1922

1976 : Horiroya ntolatan tòn (Lagine jamana)

1977 : Abijankaw ka "Stadi" (konowari)

1978 : Dakaru "ASFA" (Senegali)

1979 : Dakaru "AS - Polisi" (Senegali)

1980 : Dakaru "AS - Polisi" (Senegali)

1981 : Abijankaw ka "stela" (konowari)

1982 : Sekondi hasaakas (Gana jamana)

1983 : Niwu Nizeriya Banki (Nigeri jamana)

1984 : Niwu Nizeriya Banki (Nigeri)

1985 : Afrika sporu (konowari)

1986 : Afrika sporu (konowari)

1987 : Kor nesiton (Gana jamana)

1988 : "ASFAG" (Lagine)

1989 : "Ranzeri Bees (Gana jamana)

1990 : Abijan "ASEC" (konowari)

1991 : Abijan "Afrika sporu (konowari)

1992 : "Stadi" ntolatan tòn (Mali jamana)

stadi ye Mali ntolatan jekulu fôlo de ye, min sigira sen kan tubabumori dô fe, n'o ye : Péri Buwuye ye. "Stadi" ntolatan tòn togo fôlo de tun ye ko : Zanni Dariki

(Alex) Alekisi Kalanbiri
Koperatifu jamana baarada
mogo dô.

Mandenkaw dijne kono

Nininkali : *Odiyara an ye. Nka, min y'an kōnōnafile, Lagine maninkaw fana b'a fo k'olu yē mandenkaw ye. An b'a fe k'a dōn o ko tijne ye min ye.*

Maliki Keyita Lagine manden ani Mali manden, olu bēe bē bō yan. N'i y'a mēn Lagineka fēn o fēndak'olu ye mandenkaw ye, tijne don ! U faralen yan de la. U faralen Kaaba de la yan. Ni min mōkē bōra yan, n'o taar'a sigi yōrō min, o bē k'o yōrō sigibaga ye. Nōn te a bēe ju ye Kaaba ye yan. N'i y'a mēn ko manden bara ye Kaaba ye o de kanmadon. Mōgōw de jēnsenna, yōrō min mana min diya o bē t'i sigi yen ; yōrō min mana min diya o bē t'i sigi yen. Nka manden yērē bajuba bē bō Kaaba yan de.

Balanzan dugu n'a jōyōro

Nininkali *O diyara an ye. Fēn min ye Balanzan dugu ye dun ? Yali o fana y'a danma dugu kērenkerennen ye aw fe yan wa ?*

Maliki Keyita : Balanzan y'a danma dugu kērenkerennen ye Tarawelew mōkē ka dugu de don. A tōgo ko Turamagan. Turamagan de kā dugu ye Balanzan ye. Tarawele fana bē faralen yen de la. A bē fēn o fēn ma, a kēra Sikaso ye o, a kēra yōrō wēre min ye o, ni Tarawele de koni y'iye, a bē faralen Balanzan de la. O de bē Balanzan kā ta danma dugu ye.

Nininkali *Ayiwa dugu dōw fana bē Balanzan kōfē ko Kēnēgē ani Banankōrō, olu bēe lajelēn koni bē manden dugukolo de kan ?*

Maliki Keyita : O bēe ye manden dugukolo ye. O duguw sigibaga bēre ye magasubaw ye (Banankōrō). Manden dugukolo de y'o bēe ye. Kaaba dugukolo dan de ye Julafundo ye. A to ye Lagine ye.

Nininkali : *Yali i bē sē ka kuma an ye Dēgela kan wa ?*

Maliki Keyita : Dēgela ni Kaaba bēe ye kelen ye. N'i y'a mēn ko Dēgela, Minijan Tigan de tun bē yen. Ale ye Kōnē ye. Ale de ye Dēgela sigi. Ale de nan'a jira ko : "ne koni sigilen bē yen (Dēgela) aw mōkē nana ne sōrō yan. An ye Jawaranba sigi kē (Mandenkaw bōyōrō tigi-tigi). An jēnsenna ye. Ne taara n sigi Dēgela. Aw nana yan. Nka halibi i (Kaaba mansa) b'i dōgōkē di n ma o ka kē n sigiñōgōn ye". Dōgōkē o tun ye Sogolon Koori ye. Kaabaka y'a jaabi ko : "Aa ne dōgōkē in ye n ka ko bēe ye. Ni ne y'a d'i ma, n'aw m'a minē konuman walima n'a ma na joona. N'o dun kēra a tē ben". Halibi Dēgelaka y'a jini a fe a k'a dōgōkē d'a ma o kana k'a sigiñōgōn ye. A ko barisa k'ale b'a dōn ko ni Kaaba mansa dōgōkē b'u dafé, ko ko t'u sōrō Dēgela ! A ko fana ko ko tē Kaaba sōrō k'a dōgōkē to olu dafé Dēgela. Nin de kēra Sogolon Koori sigikunye Dēgela. Sogolon Koori o ye masaren (Keyita) de ye. Benba Kanda den dō don.

Nininkali : *Ayiwa n'a y'a sōrō*

maakōrōkuma min b'i fe k'a da Jekabaara kalanbagaw tulo kan, i b'o fan ye. I n'a fō n y'a fō cogo min na n ka kuma damine na, mōgōkōrōba ye bugutubade ye anw bi denmisēnw ka kan k'an da min kōnō ka sanji lamine sanniu ka bin. N'o ma ke, n'a binna ka sōrō an m'a diyabo, an bē dusukasi barisa an bē kē kōnō-te wara-te ye. An te n'an jujōn dōn sanko an labanko. Ayiwa kuma b'i bolo ba Maliki Keyita.

Maliki Keyita Denmisēnw k'a dōn ko dijne bē taa hakili de fe. O hakili juman o, n b'a fe k'o d'aw ma. Dijenatigē la, maninkawko ko : "mōgō bē dōn do la, ko dōn wēre nē b'i la". O rōsa, manden yan, n ma jeliw fō, anw tē se a tariku bēe fōla. Anw b'an ka dōnta de fō. I bē i ka dōnta de fō tariku la manden yan. Nka kēko juman ni fōko juman de koni bē dijenatigē. Min bē n fe k'a jira aw la kuma kunceli la, o y'o ye. Aw k'aw hakili to nōgōnna. O de ka ni. Dijne laban tē foyi ye. F'aw ka nōgōn kōlōsi ka tēmēnsira jōnjōn jini aw yērē la. Aw ka hakili juman sōrō, o de bē dijenatigē diya. Ala sako i sako !

**Nin nininkali kera Kangaba kalo 7n
tile 12 Maliki Kayita bara
Tumani Yalam Sidibe fe.**

